

Мирјана Савић

Библиотека града Београда

УДК 027.54(430.129)

БАВАРСКА ДРЖАВНА БИБЛИОТЕКА У МИНХЕНУ*

Баварска државна библиотека у Минхену је **централна библиотека** „Покрајине Слободна држава Баварска“. Она је државни стручни орган који је надлежан за сва питања библиотекарства у Баварској и уједно **једна од највећих научних библиотека на немачком говорном подручју**. Поседује више од седам милиона библиотечких јединица. Располаже фондом изузетно драгоцених старих и ретких књига, одабраним делима из раног периода штампања књиге, многобројним посебним фондовима, у којима се налазе: карте-мапе, легати, аутографије, ex libris, архиви слика, портрети и збирке старих рукописа, међу којима је и најстарија збирка на свету. Баварска државна библиотека је чувар баштине књига са широког културног подручја. У њој се сакупљају публикације из свих земаља и стручних установа, осим технике и примењених аграрних наука. Посебна важност придаје се археологији, историји, музици, културном и књижевном подручју источне и југоисточне Европе, Оријенту и источној Азији. Драгоцени фондови су на централном месту приступачни јавности и под оптималним условима трајно се чувају за будућа поколења. Баварска државна библиотека је друга по величини опште научна библиотека на немачком говорном подручју и један је од најважнијих извора збирки на свету. Своје задатке обавља на локалном, регионалном, националном и међународном

* *Bayerische Staatsbibliothek in München.*

нивоу. По свом типу спада у депозитне библиотеке. Све књиге држи у затвореним магацинским просторијама. Низови полица са књигама простиру се у дужини од 200 километара. Фонд годишње порасте за око четири километра.

ИСТОРИЈАТ БИБЛИОТЕКЕ

Баварску државну библиотеку је 1558. године основао војвода **Albrecht V из династије Vitelsbaha**. Он је од аустријског канцелара, ерудите и оријенталисте **Johanna Albrechta Widmastettera**, који је био велики покровитељ уметности и науке, купио **приватну библиотеку** и одредио да она представља почетни основни фонд за његову дворску библиотеку. Та библиотека састојала се од књига о класичној филологији, али и од текстова из области медицине и природних наука. Обухватала је 300 рукописа, од којих је 140 било на хебрејском и 50 на арапском језику, који су и данас од изузетног значаја за истраживање, и 500 томова књига у укупно 900 различитих издања.

Године 1571. војвода је купио још једну **приватну библиотеку** патриција **Johanna Jakoba Fuggera из Augsburga**, једног од највећих познавалаца књига у то време. Ова библиотека бројила је више од 10.000 томова књига, у којој су већ била сабрана дела нирнбершког лекара и хуманисте **Hartmanna Schedela**.

Приликом свог оснивања Библиотека је најпре била смештена у своду канцеларије Старог двора. Ново станиште добила је након оснивања Антикваријума у Старој резиденцији 1571. године, на спрату изнад осталих антиквитета, пре него што је 1599. године у другом пресељењу поново враћена у Стари двор, овог пута у његово северно крило.

Збивања у тридесетогодишњем рату нису мимоишла Библиотеку. Лош смештај, сељење и губици. У другој половини 17. и у раном 18. веку није дошло до повећања фонда вредног спомена. Библиотека је спавала сном успаване лепотице и чак је и за заинтересоване научнике била тешко приступачна. Тек под изборним кнезом **Maxom III Josephom** преброђена је дуготрајна фаза стагнације. Лично заинтересован за уметност и науку, кнез је Библиотеци слао довољно средстава за куповину књига. **Године**

1759. она је припала новооснованој Академији наука и од тада је била отворена за дворске службенике и професоре Универзитета у Ingolstadt.

Године 1756. изборни кнез Karl Theodor von Pfalz основао је Манхајмску дворску библиотеку. Смрћу Maximiliana III, 1777. године, угасила се изборна баварска династија Vitelsbaha и њему је припало Баварско изборничко достојанство. Године 1778. кнез се преселио у Минхен и Дворској библиотеци је пружио друго привремено станиште у згради царинарнице у улици Theatinerstrasse, у којој се скоро две деценије пре тога налазила Академија наука. Након преузимања фондова из затвореног језуитског колегијума, Библиотека се са Академијом наука 1783. године поново преселила у некадашњу зграду Колегијума, поред Цркве Светог Архангела Михајла. Године 1803/4. и **Манхајмска дворска библиотека је пресељена у Минхен и прикључена је Дворској библиотеци.** У то време она је располагала са 100.000 томова књига. Њена моћ се огледала, преваходно, у литератури о историји и природним наукама. Још за време владавине Karla Theodora у значајном обиму **набављена је модерна француска и италијанска литература.** Са библиотеком фирентинског хуманисте Petrusa Victoriousa, чију је куповину у Риму одобрио изборни кнез, у Дворску библиотеку су стигла и друга важна дела из 15. и 16. века: Турски календар, уникат (1454), Гутенбергова библија, Светска хроника Hartmanna Schedela, ручно илустрована..., велики број дела из ране реформације на народном језику, као и Лутерова Библија.

Одлучујући преокрет у историји Баварске државне библиотеке представља процес **секуларизације**, претварања црквеног добра у световно 1802/3. године. Премештање књига из затвореног Минхенског колегијума уследило је у току наредних деценија. Тако су добијени **фондови из приближно 150 манастира и задужбина у Горњој и Доњој Баварској и у деловима Швапске.** Посебне драгоцености из затворених манастира представљају: Codex aureus, Freisinger Denkmäler, Heilid (Спаситељ - Исус Христ), Еванђеље Ота III, Српски псалтир, Гутенбергова библија. Затварање манастира било је слично револуцији. Подржављивање и меродавна улога, која је при том припала Дворској библиотеци изборног кнеза у Минхену, остали су у Баварској у сећању и након 200 година. Секуларизација није била од великог значаја само за количину, број добијених

књига, већ и за духовно предање Баварске из многих векова, које је тиме обједињено на једном месту. Она је погодила пре свега градове царства Augsburg, Regensburg, Ulm, Schweinfurt, чији су фондови књига, исто тако, пребачени у Минхен.

Обимни фондови из чувених манастира са традицијом до хиљаду година, као што су Polling или Tegernsee, који су у доба свог процвата у првом реду припадали духовним библиотекама, сабрани су и обједињени у посебну групу. Манастирске библиотеке су садржале јединствене литерарне изворе за најразличитије научне области из периода од средњег века до касног просветитељства. Теолошка и историјска литература документована је необично детаљно. Она се допуњава делима о класичној хебрејској и романистичкој филологији и списима из области природних наука. Статус државне библиотеке који ужива, тиме је меродавно и трајно образложен. У доба секуларизације Дворској библиотеци је придаван примарни значај, а Универзитетској секундарни.

У касном 18. веку Минхенска дворска библиотека је поседовала око 70.000 томова. Прираштај који је резултирао из периода секуларизације износио је 450.000 томова. Ту долазе фондови из неколико градова рајха и 80.000 томова из манхајмске дворске библиотеке, који су без икакве унутрашње везе али скоро у исто време, пренети из пфалачког града, у коме се налазила резиденција, у Минхен. Дворска библиотека, касније Државна библиотека у Минхену, тада се повећала и постала једна од најзначајнијих библиотека у Европи, како по обиму тако и по квалитету својих фондова.

Године 1818. забележено је да је Библиотека располагала фондом од преко 500.000 штампаних дела, половину од тога чинило је секуларизовано добро и 18.600 рукописа. Године 1829. инострани експерти су Дворској државној библиотеци лично потврдили друго место у Европи, одмах иза Националне библиотеке у Паризу (Bibliothèque Nationale de Paris). Број дублета процењен је на даљих 200.000 томова, што је исувише велик број, јер се, према данашњем схватању, у свим случајевима нипошто није могло радити о дуплим примерцима у правом смислу речи.

У наредном периоду уследио је покушај да се у што већој мери набави и литература новијег датума. Куповине различитих библиотека научника утицале су на то да је литература о Баварској

нарочито добро документована. Исто тако, од 1663. године томе је допринело проширење права издавања обавезног штампаног примерка на добијена подручја тј. Швабију и Франачку. Сви издавачи у Баварској обавезали су се да примерак сваког штампаног дела издвоје за архивирање.

Фонд Библиотеке сачуван је под краљевима Ludwigom I и Maximilјаном II. Предузимани су снажни напори за попуњавање и проширивање фондова. Да би се то финансирало, на аукцији су продавани дублети међу којима је био велики број инкунабула. Тако добијен новац омогућио је куповину Библиотеке француског оријенталисте Etienne Quatremere, која је садржала 1.200 рукописа и 45.000 књига из периода од 16. до 19. века. Литература из Источне Азије и Оријента значајно је проширена даљим куповинама синолога Karla Fridricha Neumanna у Кини 1833. године, као и збирком »Sinica« Италијана Onorata Martuccia. Заједно са старим фондом оријенталистичке литературе из збирке Widmannstettera, то је Библиотеку довело у малу групу важних центара за истраживање Оријента у Европи.

Један од првих грађевинских планова које је Ludwig I направио, имао је за циљ сопствену зграду Библиотеке. За изградњу ове велелепне зграде од цигала нађено је и елитно место, на простору између Ратног министарства и Ludwigove цркве (Ludwigkirche). План је израдио Friedrich von Gärtner и његова реализација је уследила у периоду од 1832. до 1843. године.

То је највећа грађевина која је сазидана од глатких цигала у Немачкој и у то време је, са стручног аспекта, важила за најбољу немачку Библиотеку. Камене фигуре – Хомера, Аристотела, Тукидида и Хипократа, за које је скицу урадио Schwanthaler и које су грађанима Минхена познате као „Четири свеца три краља“, дају посебну важност степеницама. Репрезентативна грађевина са степеништем унутар централне грађевине, на чију употребу је краљ лично задржао право када је долазио, вишеструко је подражавана. На приземљу се налазио Баварски архив из доба немачког царства. На великом степенику на првом спрату директно се настављало место за издавање књига. У леђном делу зграде налазила се читаоница, простор за каталог, „просторија за журнале“ и канцеларије службеника. У југозападном углу грађевине у улици Ludwigstrasse била је смештена читаоница за рукописе. Код осталог распореда

просторија доминирао је принцип постављања књига у салама са галеријама и зидним регалима, у којима су књиге биле разврстане по струкама. Двадесетих година 20. века северно крило је добило први модерни магацински тракт.

У 19. веку знатно се увећала збирка музикалија (нотних свезака). Године 1857. набављена је Збирка Хајделбергшког теоретичара музике Antona Friedricha Justusa Thibauta. Број музичких рукописа повећао се са 600 на више од 5.000. Од 1825. године Кнежевска библиотека у Минхену постаје Дворска и државна библиотека.

У 19. веку Библиотека је издала штампани каталог рукописних књига у 15 свезака. Међу њеним библиотекарима посебно су се истакли Martin Schretinger, писац уџбеника из библиотекарске струке, и Johann Schmeler, који је радио на модернизовању каталога и рукописа.

С обзиром на велику експанзију израде књига и смањивање ресурса у исто време, опште оснивање фонда крајем 19. века је поново заостало. Спектар набавке се ограничио на духовне науке. Литература о природним наукама, медицини и техници купована је још само у основном избору и у облику часописа. У ствари, Библиотека је око 1900. године достигла лимит од милион томова. Упркос томе, њу је надмашила **Краљевска библиотека у Берлину**. До 1939. године обе библиотеке играле су главну надрегионалну улогу. У то време, у Минхену је успешно интензивирана набавка славистичке литературе, која је започела у 19. веку. Исто важи и за књиге из Источне Азије које је синолог и касније генерални директор Државне библиотеке, Georg Reismüller, купио 1928/29. на једном од својих путовања у Кину. Он је тај фонд проширио са 18.000 на више од 30.000 томова. Своје име Баварска библиотека носи од 1919. године.

Доба националсоцијализма и Други светски рат сузили су могућности набавке. Најтежи период у историји Библиотеке наступио је у току ратних разарања у периоду од 1943. до 1945. године. Благовременим пресељењем 1940. године спасени су рукописи и најдрагоценије штампане ствари, али други фондови су остали у згради.

У **Другом светском рату** у ваздушним нападима зграда је вишеструко погођена и уништена скоро 85%. Први напад у ноћи између 9. и 10. марта 1943. године Библиотеци је нанео највећу

штету. Тада су фосфорне бомбе погодиле централну грађевину, а ветар разбуктао и раширио ватру. Изгорела је скоро петина фонда. Након даљих напада рад са публиком је обустављен за наредних годину дана.

Поновна изградња Библиотеке започела је 1945/46. године обновом северног дела западног крила и трајала је више од четврт века. Одвијала се у шест грађевинских фаза. У јесен 1947. године, Библиотека је добила просторије у бившим партијским зградама у улици Arcistrasse (где је привремено могла да склони фондове). У улици Ludwigstrasse поново је почела да ради тек 1952. године, након компликованог враћања ускладишњених фондова. Корисници и службеници морали су много година да проведу и раде у Библиотеци која још није била довршена.

Глобално гледано, у бомбардовању је могло да настрада око 500.000 томова или четвртина фонда. Због систематске поставке изгубљене су читаве стручне области: теологија укључујући важну библијску збирку, литература из историје уметности, историјско-географски списи, археологија, академски списи, путописи и дисертације. Тек након тих тешких губитака, фондови су пресељени на 28 места у Горњој Баварској, где су похрањени.

Година 1966. је од посебног значаја за послератну историју Библиотеке. Зграда којом је Библиотека **проширена** и коју је скицирала група архитеката, Hans Döllgast, Sep Ruf и Helmut Kirsten, и источно крило, од кога су 1945. године остали само још спољни зидови, завршена је. Рестаурација је окончана 1970. године изградњом потпуно уништеног јужног крила. Док су **рачунарски центар** и специјална одељења задржала право на западни и средњи тракт старе грађевине, у јужном делу су били смештени **Одељење за рукописе и ретку књигу** и магацини. Библиотека је проширена и у приземљу, а обухватала је **Одељење за набавку, обраду и анализу књига (и друге библиотечке грађе)**. На првом спрату је **Одељење за рад са корисницима са Општом читаоницом** са више од 400 места, и ту посетиоци Библиотеке могу на компјутерима да врше претраживање on line каталога и да врше поручбине. На доњем спрату је **Читаоница периодике**. У источном тракту старе грађевине, на доњем спрату, смештена је **служба за отпрему књига**.

Од 1995. године зграда у Ludwigstrasse је подвргнута обимној санацији која још траје и која кошта око 35 милиона евра. Она је

неопходна, јер су после Другог светског рата за реконструкцију вишеструко коришћени материјали који нису одговарајући, с обзиром да модерни стандарди безбедности у довољној мери нису могли да се испуне, јер су седамдесетих и осамдесетих година прошлог века на располагању била само мала средства за финансирање градње. Уклањање азбеста, обнављање технике клима уређаја, замена транспортера за књиге и постављање каблова са стакленим влакнима у читавој згради биле су изванредне етапе на путу санирања, које су у потпуности савладане за време текућег неограниченог рада. Године 1997. отворена је Општа читаоница која је из темеља модернизована, а 1999. почела је са радом Читаоница периодике.

Упркос реновирању и проширењу, капацитет магацина у улици Ludwigstrasse је одавно исцрпљен. Добра половина фонда више се не налази у згради Баварске државне Библиотеке, већ у Библиотеци у Garchingu и у више спољних магацина на крају града.

До данас је набављена само трећина књига које су спаљене у рату. Накнадном куповином иностране литературе из ратних година и систематским оснивањем фонда из текуће године производње књига, достигнут је, током педесетих година, обим вредан спомена. Од 1963. буџет Библиотеке се знатно повећавао и ускоро прекорачио лимит од два милиона немачких марака. Сходно старој традицији, сада је поново било могуће адекватно узети у обзир природне науке и медицину. У тој фази за текуће године појављивања основан је највећи фонд који, са стручног гледишта, обухвата сву научну грађу на немачком говорном подручју.

Данас Баварска државна библиотека у својим фондовима чува вредне кодексе. Две или три библиотеке у свету богатије су од ње у средњовековним рукописима. Међу њима се налази **Kodeks** – ренесансног мајстора Hansa Milicha са алегоријским приказима на минијатурама које украшавају музичке рукописе, покајничке псалме Orlanda di Lasa, **Нибелушки рукопис**. Најскупљи од свих рукописа је **Kodeks aureus** «Златни рукопис» из 870. године који је састављен у дворској школи Карла Ђелавог. Реч је о илуминираном Јеванђељу које је 897. године као поклон доспело у манастир Светог Еверама код Regensburga. У свом фонду Библиотека има и неколико наших старих књига, чувени «**Српски псалтир**» из 14. века који је познат под називом «**Минхенски псалтир**». То је онај чија је

копија изгорела 6. априла 1941. године у Народној библиотеци у Београду, а већи део оригинала се од 1689. године чува у Баварској државној библиотеци. Настао око 1390. године Минхенски псалтир представља врхунац не само српског минијатурног сликарства, већ је једно од стожерних дела целокупне византијске уметности. Дело је више уметника. Све минијатуре Минхенског псалтира одликује златна позадина са наративним сценама дубљег теолошког тумачења, са мањим илуминацијама у оквиру текста и илустрацијама које се протежу на обе стране књиге. Занимљиве су и њихове подробне легенде, писане црвеним мастилом, с елементима српског народног говора.

Кроз своју историју Баварска државна библиотека је имала успоне и падове. Доживљавала је сјај али и беду, као и све велике националне библиотеке.

ЗАДАЦИ БАВАРСКЕ ДРЖАВНЕ БИБЛИОТЕКЕ

Баварска државна библиотека своје задатке обавља на **локалном, регионалном, националном и међународном нивоу**. Због тога што библиотеке минхенских факултета немају довољно капацитета и не могу да приме све студенте који желе да уче и истражују. Постоји огромна тражња студената, посебно страних, за библиотечком грађом Баварске државне библиотеке. Своје задатке на **локалном нивоу** Баварска државна библиотека обавља тако што тим студентима ставља на располагање информативну службу, читаоницу и локалну службу за издавање књига. Такво стање Библиотеку данас у великој мери оптерећује и тешко се може ускладити са сврхом њене намене да буде депозитна и научна библиотека у којој се врше истраживања.

Као **централна покрајинска библиотека**, Баварска државна библиотека је одговорна за чување и архивирање културне баштине, као и за обезбеђење научне позиције Баварској, снабдевајући је библиотечком грађом, нарочито научном из читаве покрајине. Од свих издања Слободне државе Баварске намењених научним библиотекама, четвртина се издваја за Баварску државну библиотеку. Поређења ради, Библиотека трећину наслова или чак 85% свих библиотечких јединица, које су поручене као копије уз новчану накнаду, ставља на располагање преко других спољних библиотека.

Министарском уредбом Баварска државна библиотека је 1. јула 1999. године спојена са генералном дирекцијом Баварских државних библиотека основаном 1970. године и од тада координира радом и планирањем библиотека широм покрајине. **Као државни стручни орган средњег степена она је директно подређена** Баварском државном министарству за науку, истраживање и културу. Надлежна је за сва питања из области библиотекарства у Баварској, као и за његово функционисање и ефикасност. Регионалне државне библиотеке у Ambergu, Ansbachu, Aschaffenburgu, Bambergu, Koburgu, Dillingenu, Neuburgu an der Donau, Passau и Regensburgu су јој подређене. За тзв. јавно библиотекарство (рад са публиком) основана је покрајинска стручна служба са својим спољним службама у Nirnbergu, Regensburgu, и Wuertzburgu, као Одељење Баварске државне библиотеке.

У Немачкој не постоји **национална библиотека** према енглеском или француском узору. Њене задатке и функције, у суштини, обављају: *Deutsche Bibliothek*, *Staatsbibliothek zu Berlin* и *Баварска државна библиотека у Минхену*.

Deutsche Bibliothek представља комплетан архив немачке књижевности и национални библиографски центар од 1913. године.

Staatsbibliothek zu Berlin и *Баварска државна библиотека* су традиционални центри за старију немачку и инострану књижевност. Тежиште Баварске државне библиотеке лежи у рукописима и делима штампаним пре 1700. године, као и у иностраној литератури после Другог светског рата. Библиотеци припада посебна улога захваљујући њеној сарадњи, односно раду на националним библиографским регистрима и каталозима који су од надрегионалног значаја (списак штампаних дела из 16. и 17. века са немачког говорног подручја, банка података о часописима и личним именима).

Баварска државна библиотека има развијену **међународну сарадњу**. Четири петине свих куповина књига одвија се на иностраним тржиштима. Библиотека учествује у великом броју међународних пројеката и заступљена је у одговарајућим телима. Многостране вишегодишње партнерске везе, које су прерасле у сарадњу, Библиотека има са *British Library*, *Consortium of European Reserch Libraries*, *Research Libraries Group* и са неким великим америчким библиотекама. Са источноевропским земљама, нарочито

са водећим руским, пољским и украјинским библиотекама, успостављени су контакти који обећавају успех.

Осим тога, богати фондови привлаче истраживаче из целог света. Сваки четврти корисник у *Одељењу рукописа и ретких књига* долази из иностранства. Трећина свих писмених упита не носи печат немачке поште.

ОРГАНИЗАЦИЈА БАВАРСКЕ ДРЖАВНЕ БИБЛИОТЕКЕ - ДАНАС

Организација Баварске државне библиотеке показује сродност са другим националним библиотекама и у том погледу разликује се од великих универзитетских библиотека. Нарочито, специјални фондови представљају најважније тачке. Са гледишта организације још у 19. веку стари рукописи, инкунабуле и музикалије приказивани су као засебне области.

У поређењу са великим европским библиотекама, број радника у Библиотеци у свим периодима био је скроман. Један од разлога за то јесте што се нису могла испунити сва очекивања. Релативно мали број радних места у академској служби утицао је да се изврши подела послова према земљама и језицима, што се показало рентабилним. Систем стручног реферата као главни принцип није нашао примену. Стално мали број запослених допринео је да се претварање ексклузивне и научне библиотеке у модерну библиотеку одужи.

Садашња подела Библиотеке на одељења, као и њихово међусобно повезивање разликује се у три нивоа:

- **Дирекција** је компетентна за давање смерница и одговорна за дисциплину;
- **Главна одељења:** Централно одељење, Одељење за набавку, обраду и анализу књига и друге библиотечке грађе, услужне службе, Одељење за одржавање фондова, информациона техника. Сва одељења следе принцип уредног извршавања послова или функционисања;
- **Специјална одељења** тј. фондови оријентисана су на грађу, односно изворе информација (музикалије, географске карте и слике) или на културне кругове којим су обухваћени поједини

делови света (Источна Европа, Оријент, Источна Азија). Као структурни пинцип за њих важи вишелинијски систем; функције руковођења су подељене на више инстанци. За питања набавке, израду каталога, коришћење и одржавање одговорна су **главна одељења**. Специјална одељења, као »**Библиотеке у библиотеци**«, уживају посебан степен самосталности. Разлог за то лежи у историји настанка одељења. Од средине 20. века специјална одељења су била подређена Одељењу за израду каталога, које је са своје стране произашло из Одељења за штампана дела.

Одељење за рукописе и ретку књигу представља куриозитет Баварске државне библиотеке. Оно у свом фонду садржи рукописе и ретку књигу, музикалије и географске карте. Њему су подређена специјална одељења, с обзиром да је у њему обједињена сва библиотечка грађа у рукопису, без обзира да ли води порекло са Запада или Оријента. Разграничења од посебних одељења делимично су условљења традицијом, делимично због прагматичности. Тако од музичких рукописа у **Одељењу за рукописе и ретку књигу** налази се само средњевековна литургика са нотним списима и скоро 40 ранијих рукописа са музиком за више гласова, неколико малих ода (црквена музика) из 16. и 17. века, као и сва музичка писма док се велики број руком писаних музичких изворних дела чува у **Одељењу за музикалије (нотне свеске)**. Осим тога Одељење за рукописе и ретку књигу руководи службом за ручно цртање географских карата и атлантима, као оним реткостима које приликом раније куповине нису сврстане у стручну област »мапе«. Ретке књиге Одељења потичу из западних земаља. Док поједина дела са Оријента и из Источне Азије припадају фондовима дотичних специјалних одељења.

Главна одељења Библиотеке врше планирање и координирају радом читаве баварске библиотекарске мреже. То посебно важи за следећа четири одељења које је преузела Генерална дирекција:

- **Одељење за »Научно библиотекарство«** - стара се за баварску библиографију и регионалне државне библиотеке у Ambergu, Ansbachu, Aschaffenburgu, Bambergu, Koburgu, Dillingenu, Neuburgu, Passau и Regensburgu.
- **Баварска библиотекарска школа** – брине се за образовање младих библиотекара и њихово даље усавршавање.
- Одељење **Библиотекарско Удружење Баварске** - израђује једну

- од највећих банки података за каталог на немачком говорном простору, као и Минхенски центар за дигитализацију,
- и **Покрајинска стручна служба за јавно библиотекарство** са спољним службама у Nürnbergu, Regensburgu и Wuerzburgu, које су до сада замењивале државне саветодавне службе.

У Баварској државној библиотеци веома успешно, брзо и једноставно функционише **служба за доставу докумената »subito«**. Она пружа услуге у сарадњи са немачким и аустријским библиотекама. Осим Баварске државне библиотеке, у Баварској су још и универзитетске библиотеке у Augsburgu и Regensburgu **subito** библиотеке. Независно од места боравка, сви корисници који траже литературу могу да се обратe **subito** служби. Циљ **subito** службе је: »Литература треба у право време да буде на правом месту.«

Subito 1 претпоставља електронску поруџбину текстова из часописа, сабраних дела и монографија, којих има у различитим on line каталозима. У регуларном случају, достава се врши електронским путем (на e-mail адресу, ftp-активно или –пасивно), поштом, телефаксом или личним преузимањем. Постоји више система за приступ, на пример **subito**-служба за доставу докумената у Баварском удружењу библиотека (BVB).

Subito 3 претпоставља електронску поруџбину монографија, које се налазе у различитим on line каталозима. Као инструмент за доказивање може послужити, на пример:

- каталог Баварског удружења библиотека (BVB),
- могућност поручивања »књига« **из централног система за приступ,**

Испорука се врши поштом или личним преузимањем.

Промена са **subito 3** на **subito1** и обрнуто може да уследи ако се кориснику понуди брже и финансијски повољније решење. Библиотеке које врше доставу задржавају право на израду копија, односно проверу да ли издавање може да уследи, с обзиром на старост књиге, стање у коме се чува и на њену вредност. Од испоруке су изузети фондови који постоје на мрежи и који су издати у периоду од 1501. до 1840. године.

Богати фонд Баварске државне библиотеке не стоји на располагању само посетиоцима Библиотеке. On line каталог на интернету може да се претражује било где и у било које време, а доставе докумената чине могућим да се књиге и остали медији,

пре свега копије, доставе заинтересованим лицима и ван директног подручја приступа. Треба разликовати **изнајмљивање на даљину** (Fernleihe) и директну доставу која се плаћа. Преко **Online-Fernleihe** Савеза библиотека Баварске сви који су уписани као корисници Баварске државне библиотеке или библиотеке на неком од факултета, или неке друге библиотеке, могу да поручује књиге и копије које не могу добити у својој библиотеци.

Служба за **директну доставу**, која се наплаћује, пружа брзу и јефтину услугу сваком ко се региструје на систему и ко остави своју адресу за доставу и испостављање рачуна. Поруџбине се обрађују у гарантованом року од 24 до 72 сата. Тражена библиотечка грађа се директно доставља на наведену адресу. При том се може изабрати начин доставе: поштом, факсом, e-mailом или трансфером e-mailа. Тај поступак је најефикаснији код слања копија које остају код поручиоца. Приликом слања књига и других медија, који се морају вратити, ради заштите фондова, неминовна су већа ограничења. Директне поруџбине на сопственом радном месту свако може да врши преко on line каталога Баварске државне библиотеке.

Број докумената чију је доставу извршила Баварска државна библиотека широм света континуирано расте. Године 1997. он је износио 90.000, а 2001. више од 200.000. Тако је Баварска државна библиотека, после Централне библиотеке за медицину у Келну, други највећи достављач копија текстова у Немачкој – резултат није само све већа тражња, већ и стална ефикасност и поузданост. Уобичајене поруџбине се највећим делом обрађују за мање од 30 сати, при чему се води рачуна да се користи поступак којим се чувају књиге и апарати.

У сваком случају, повољни су предуслови за биланс којим се Библиотека поноси. Са око 120.000 наслова часописа, међу којима је преко 40.000 сталних корисника, Баварска државна библиотека (по броју часописа) заузима друго место, одмах иза British Library.

Развијена је међубиблиотечка сарадња. Посебно тежиште је на коришћењу периодичних публикација из области природних и друштвених наука. Ако часопис, из кога се текст поручује, није расположив у Немачкој, његова копија се набавља из иностранства.

За избор електронских часописа из специјалних збирки Баварске државне библиотеке, који стимулише Немачко друштво за истраживање (Deutsche Forschungsgemeinschaft) (за области предисторију и рану историју, класичну археологију, историју

и науку о музици), стоји на располагању Служба за хитну и брзу доставу докумената на мрежи.

Цена директне доставе докумената одређује се у зависности од »групе корисника« односно поручилаца, затим од траженог рока за обраду и од обима и врсте доставе. Цене за »нормалне услуге« групе корисника 1, широм Немачке код свих библиотека које врше доставу, су исте. Библиотеке утврђују и друге цене према сопственој процени. У сваком случају, добијена накнада се плаћа Друштву *Wort*.

Општа читаоница на 5.100 квадратних метара пружа обимну библиотечку информативну и сервисну понуду. То је репрезентативни простор који побуђује на научни рад. У њој се могу добити све књиге, часописи и остали медији од године издања 1701. Поручени медији су спремни за издавање поручиоцима у делу читаонице који је за то одређен. У читаоници се годишње поручи око 300.000 томова књига. Књиге издате пре 1900. године могу се користити само у оквиру читаонице и због тога се издају у једној од њих. Читаоница може дневно да прими 1.500 посетилаца, да обради 40 посто захтева и изврши претраживање каталога на мрежи. Библиотека има само 500 запослених.

Скоро пола од 400 радних места у општој сали читаонице је опремљено компјутерима. Уз плаћање, на кратко време могу се изнајмити радне кабине за научне радове, које се затварају. У модерној копирници израђују се репродукције. На великом броју персоналних рачунара посетиоци имају приступ свим on line каталозима, банкама података, а могу да користе и друге услуге Библиотеке, као и далеки свет интернета.

Бесплатан приступ интернету стоји на располагању у научне сврхе. За коришћење микро филмова, микро фишева и других pop-book-материјала спремни су одговарајући апарати и инсталирање изнајмљених CD-ROM-ова је могуће на изабраном персоналном рачунару.

Стручни персонал Библиотеке пружа помоћ у вези тражене информације, даје обавештења о коришћењу читаонице и помаже у тражењу литературе. Могу се издати и налози за веома квалитетне фото-репродукционе радове које израђује фото служба Библиотеке.

Општа читаоница¹⁾ је лифтом директно спојена са читаоницом периодике. Ту се налазе најновије свеске од око 20.000 часописа.

На великом броју персоналних рачунара у Општој читаоници и у читаоници периодике могу се вршити претраге хиљаде часописа за које Библиотека има лиценцу. Поред пуног текста, електронска банка података за часописе нуди и актуелну допуну о штампаним библиографијама или банке података - CD-ROM-ове за претрагу библиотецке грађе.

Минхенски центар за дигитализацију

Значај електронског публикувања, дигиталних информативних понуда и информативних услуга у науци и професији све више добија на значају. Традиционална подела улога у ланцу публикувања (аутор, издавачка кућа, књижара, библиотека, читалац) помера се. Од Библиотеке се захтева иновација и преузимање нових задатака.

Године 1997, уз подршку Немачког друштва за истраживање (Deutsche Forschungsgemeinschaft), у **Баварској државној библиотеци** основан је **Минхенски центар за дигитализацију**, као један од два надрегионално компетентна центра. Од 1999. Центар је додељен Одељењу *Савеза библиотека Баварске*.

У Центру за дигитализацију, као мањи и већи пројекти, штампају се расположиве старе књиге и други документи, и припремају за интернет како би били приступачни широм света. Поред техничког постављања проблема (скенирање, дигиталне камере, адекватна решења, одговарајући формати слике, итд.) у првом плану стоји и питање проналажења дубине, презентације за кориснике и могућности тражења приступа. У дигитализована дела, на пример, убрајају се Велики универзални лексикон Johanna Heinricha Zedlera, који се појавио у периоду од 1732. до 1754. године (у 64 тома на 68.000 страна), протоколи /записници/ Reichstaga из периода од 1867. до 1895. године (у 165 томова на 107.000 страна) и збирке више хиљада, делимично ручно урађених илустрација у дуборезу из богатог фонда инкунабула Баварске државне библиотеке.

На бази стечених искустава Центар за дигитализацију пружа саветодавне услуге другим институцијама и установама које користе пројекте дигитализације, и даје савете за планирање и извођење. Осим тога, организују се и колоквијуми са предавањима и обуке.

Центар за дигитализацију помаже и координира организовањем електронске службе за стручне информације из области

за које Баварска државна библиотека сноси посебну одговорност. Са регионалног и надрегионалног гледишта Баварска историја и Источна Европа су области са специјалним збиркама које Deutsche Forschungsgemeinschaft (Немачко друштво за истраживање) посебно стимулише.

Заједно са Одељењем за *Рано ново доба* на Универзитету Ludwig-Maximilians у Минхену састављена је шаролика информативна понуда о историји раног новог доба, која представља камен темељац обимне »виртуелне, стручне библиотеке за историју«. Понуда и фонд Опште читаонице се допуњују.

Баварску покрајинску библиотеку на мрежи (*Bayerische Landesbibliothek Online*), која нуди вишеструке конвенционалне и електронске информативне понуде из Баварске или преко ње, чине универзитетске библиотеке у Augsburgu и Regensburgu, као и други партнери.

Дигитализациони центар Баварске државне библиотеке сматра се услужном службом која има своју инфраструктуру. Пројекти се конципирају у директном контакту са корисницима и исто тако реализују. У партнере дигитализационог центра убрајају се, између осталог, Ludwig-Maximilians-Universität у Минхену, Комисија за историју и Комисија за историју покрајине Баварске при Баварској академији наука, као и радна заједница служби за историјска истраживања ван универзитета.

Савез библиотека Баварске

Чланови Савеза библиотека Баварске (BVB) су велике и значајне баварске библиотеке. Брод под чијом заставом плове јесте Баварска државна библиотека. Савез чине 10 баварских универзитетских библиотека, 17 библиотека на стручним високим школама, 10 регионалних државних библиотека, као и скоро педест библиотека које нису на државном буџету – многе од њих имају јединствене фондове. Савез библиотека је отворен за све научне и јавне библиотеке.

Напомена

¹⁾Поред Опште читаонице постоје:

- читаоница периодике
- читаоница Одељења за рукописе и ретку књигу
- читаоница Одељења за музикалије
- читаоница Одељења за географске карте и слике
- читаоница Одељења за источну Европу и Оријент/источну Азију.

Резиме

Овај рад представља настојање да се у целини, иако у најкраћим цртама, прикаже настанак и живот Баварске државне библиотеке у Минхену, почев од њеног оснивања 1558. године па све до данашњих дана. Основана као Дворска библиотека једног кнеза, она је потом била отворана за јавност обављајући своју функцију с променљивом срећом. У 19. веку је по фонду књига и рукописа којима је располагала као и по својој опремљености, била проглашена за другу библиотеку у Европи, после Националне библиотеке у Паризу.

Током Другог светског рата она је претрпела велике штете које је већ шездесетих година прошлог века увелико надокнадила, тако да се данас на територији Немачке, како по свом фонду тако и по организацији, налази одмах после Берлинске библиотеке.

Мирьяна Савич

Баварская государственная библиотека в Мюнхене

Резюме

Этот труд представляет собой старание показать в целости, однако вкратце, возникновение и жизнь Баварской государственной библиотеки в Мюнхене начиная с ее учреждения в 1558 г. по нынешний день. В начале являющаяся Дворцовой библиотекой одного князя, она потом была открыта для общественности, выполняя свою функцию с переменчивым счастьем. В 19 веке, имея в виду коллекцию книг и рукописей которые находились в ней как и ее оборудование, ее провозгласили второй библиотекой в Европе, после Национальной библиотеки в Париже.

Во время Второй мировой войны она понесла большие убытки, которые возместила уже в шестидесятые годы прошлого века. Таким образом на территории Германии она сегодня находится сразу же за Берлинской библиотекой, как с своей коллекцией так и с своей организацией.

Mirjana Savić
The Bavarian State Library in Munich

Summary

This Paper represents the effort to describe entirely, although in short features, the foundation and life of the Bavarian State Library in Munich, starting from its foundation in 1558. up to today. Founded by the Duke Albrecht V as the Wittelsbach Court Library, it was opened to the public, performing its function with some changeable luck. In the XIX Century, according to its available Holdings of books and manuscripts, and its equipment, the Library was declared to be the second important Library in Europe, after the National Library in Paris.

During the Second World War, the Library suffered great damages, which were already recovered in the 1960s. Now, within the territory of Germany, the Library is standing right behind the Berlin Library, as for its huge Holdings and good organization.

Као књижевник.

Be 1/16/21

Молим за добротинство. За новчану помоћ, да штампам моје умотворине (написе) и за претплату на књигу

„ПИТАЊЕ“

Ко је Хрват, зашто и по чему је Хрват, те није Србин?

ОДГОВОР

Кад прочиташ садржину ове књиге, сазнаћеш. Сазнаћеш о много чему и о што шта из прошлости, видићеш о чему како суди српски домаћин.

Прегледајте добровољно колико даш. Волиће радуна славу те књиге које будем штампао.

Молим за тачну адресу.

708 **АЛЕКСА КРИСТИЋ**

књижевник.

Будинска улица број 21. Београд.

Месец август 1921. год.

„Јавни Суд Српског Домаћина“ свеске 1, 2, 3, 4 и 5. могу се добити код истог писца.